

in Mariborske knjižnice. Na razstavne panoje in v vitrine je na strnjen način vtisnjeno tridesetletno festivalsko obdobje, ki je pomembno zaznamovalo kulturni prostor mnogih mest in krajev bivše domovine, še posebej Maribora, in ki je ustvarilo plodna tla za rojstvo *Otroka in knjige*, ki v slovenskem prostoru ostaja edina strokovna revija s področja otroške in mladinske književnosti, književne vzgoje in s knjigo povezanih medijev.

■ NINA HRIBERŠEK VUK

1000 UND 1 BUCH 2023

Rdeča nit **prve številke** avstrijske revije za otroško in mladinsko literaturo *1001 knjiga* iz leta 2023 je država Avstrija. Avstrija je izbrana za deželo gostiteljico na letošnjem knjižnem sejmu v Leipzigu. Ker neko deželo spoznavamo tudi skozi literaturo, je ta številka namenjena tudi obiskovalcem sejma, daje jim možnost odkrivanja Avstrije z branjem, tudi literature za otroke in mladino. Številni posamezni sodobni besedni in likovni ustvarjalci in ustvarjalke avstrijske otroške in mladinske literature, dobitniki uglednih nagrad se predstavijo sami ali pa jih spoznavamo v intervjujih. Spoznavamo tudi njihove poglede in njihov odnos do Avstrije in življenja v njej.

Poznavanje abecede vodi v svet pisanja in branja. ABC knjige in knjige za bralce začetnike, ki še vedno izhajajo v velikem številu, so obravnavane v prispevkih **druge številke**. Nekatere ABC knjige so v letu 2023 prejele avstrijsko nagrado za mladinsko literaturo, nagrado Österreichischer Kinder- und Jugendbuchpreis (ÖKJBP). Vse knjige,

nagrajene s to nagrado – tako posamezne kot kolekcija – so predstavljene s slikami njihovih naslovnih na notranji strani platnic te številke. Zaporedje prispevkov v reviji sledi abecedi črk, ki so v naslovih ali imenih avtorjev.

Heidi Lexe nam v prispevku *ABC Buchstabenfolge und literarisches Ordnungselement* (ABC zaporedje črk in literarna razvrstitev) predstavi več sodobnih ABC knjig, zabavnih in poučnih, namenjenih bralcem začetnikom.

V prispevku *Mehr Sprache(n) mit Literatur: Warum wir einen literarischen Zugang in DaF*Z brauchen* (Več jezikov z literaturo: Zakaj je potreben literarni pristop pri pouku nemščine kot tujega*drugega jezika) Hannes Schweiger utemeljuje pomembno vlogo, ki jo ima branje literature pri pouku in učenju jezika.

Strokovnjaki na področju literature, literarni in jezikovni didaktiki, Peter Conrady v prispevku *Das Erstlesebuch* (Prvo berilo) ter Erika Brinkmann in Hans Brügelmann v prispevku *Durch die Fachdidaktische Brille: Lesen lernt man durch Lesen* (Skozi strokovna didaktična očala: brati se nauči z branjem), poudarjajo, da je za bralce začetnike med drugim pomembno, da je tekst kratek, privlačen in razumljiv, čemur naj bodo prilagojene tudi ilustracije. Svoje mnenje je prispeval tudi Franz Lettner, glavni urednik revije, v prispevku *Feine Funde. Erstlesebücher ausser der Reihe* (Drobna odkritja. Abecedniki izven serije).

Franca Feil je izbrala in v prispevku *Ganz einfache Comics* (Čisto enostavni stripi) opisala deset stripov za začetniške bralke in bralce vseh starosti.

Črko **H** predstavlja ilustracija Nele Brönnner: *Pes* (Der Hund).

Ilustratorica Nele Brönnner odgovarja v prispevku *Ich mag intensive Farben* (Rada imam intenzivne barve) Franzu

Lettnerju na vprašanja o njenem delu in seveda tudi o njenih ilustracijah v stripu *Superglitzer*, ki je prejel ÖKJBP 2023 in katerega avtorica teksta je Melanie Laibl.

Prispevek *Im Kaffeehaus der Poesie* (V kavarni poezije) je poklon nemškega pisatelja in prevajalca Uwe-Michaela Gutzschhahna poeziji, še posebej poeziji za otroke.

Za črko **J** je Nini Spagl pripravila ilustracijo *Juhu* (Juhej), na kateri je treba najti sirček.

Nini Spagl je tudi ilustrirala knjigo *Ein Baum kommt selten allein*, ki je prejela nagrado ÖKJBP 2023 ter nagrado Wissenschaftsbuch des Jahres 2023. O poučni knjigi, o gozdu in življenju v njem, ki jo je napisala Elisabeth Etz, piše Christina Pfeifer-Ulm v prispevku *Krabbeltiere, klug & komisch* (Gomazec živali, pametne & komične).

Črka **K** je zajeta tudi v ilustraciji Michaela Roherja: *Kugel! schrei Bär* (Krogla! kriči medved – kemični svinčnik). Prav s kemičnim svinčnikom je Roher ilustriral slikanico Schneelöwe, avtor teksta je Heinz Janisch. Knjiga je prejela nagrado ÖKJBP 2023.

Marlene Zöhrer v prispevku *L wie Lypp oder: die komplexe Kunst der Einfachheit* (L kot Lypp ali: kompleksna umetnost enostavnosti) razmišlja o kategoriji enostavnosti v literaturi za otroke, o pojmu, o katerem je govorila in pisala Maria Lypp.

Pisatelj Markus Orths piše v prispevku *Schreiben für Kinder?* (Pisati za otroke?) o svojem načinu pisanja literature za otroke. Pravi, da ne piše eksplicitno za otroke ali za odrasle, ampak vedno za zgodbo. Pomembne zanj pa so tema, zanimivo in privlačno pisanje, ki v mladem bralcu spodbudi radovednost, zanimanje in veselje ob novih spoznanjih. O tem veliko razmišlja in preverja pri svojih otrocih.

Simone Weiss predstavi v prispevku *Sachbücher für Erstleser? Natürlich!* (Poučne knjige za bralce začetnike? Seveda!) nekaj poučnih knjig, namenjenih bralcem začetnikom. Vse so zasnovane precej podobno. Informacije so konkretne, v ospredju je vizualizacija. Weissova poudarja pomen poučnih knjig za mlade bralce, saj jim olajša delo pri referatih, pri šolskih projektih in pri iskanju vsakodnevnih informacij.

Andrea Kromoser opiše v prispevku *Bücher mit Buchstaben*. (Knjige s črkami) igrive poetične abecednike, ki s tekstom in ilustracijami vabijo k branju.

V prispevku *P wie Papperlapapp* (P kot Papperlapapp) Kathrin Wexberg podrobno opiše časopis Papperlapapp. Slikaniški časopis je namenjen otrokom od petega leta starosti naprej. Izide trikrat letno, vsaka izdaja v 9 do 11 jezikovnih kombinacijah, teksti so paralelno v dveh jezikih, v nemškem in v enem od jezikov migrantov. Teme so prilagojene življenju in interesom otrok. Avtorji so ugledni pisatelji in ilustratorji. Posebna pozornost je posvečena prevodom, ki morajo biti kvalitetni. Časopisi so lahko dostopni. Vsak otrok tudi dobi v zadnjem letu v vrtcu en izvod v nemškem in maternem jeziku. Doma pride časopis v roke tudi odraslim, kar je lahko spodbuda za branje otrokom. Časopis pomaga tudi pri učenju tujih jezikov.

Pisateljica Melanie Laibl, ki je napisala tekst za z ÖKJBP 2023 nagrajeno knjigo z ilustracijami Nele Bröner: *Superglitzer*, v svojem prispevku *Quatsch* (Čvek) razglablja o tem, koliko je v literaturi za najmlajše bralce prisotno kvašenje bedarij.

Klaus Nowak, Simone Kreamsberger, Franz Lettner in Silke Rabus v kratkih prispevkih pod naslovom *Liebe Reihengestalten* (Ljubi junaki serij) obudijo spomin na priljubljene knjižne junake.

Klaus Nowak v prispevku *Sch wie Schimpfen* (Š kot zmerjati) piše o uporabi psov kot oziroma njihovem izogibanju v knjigah za otroke. Med knjigami, ki jih navaja kot primere, je tudi knjiga Nadine Kappacher: *Das Wort mit Sch...* (Beseda na š), ki je kot ena od knjig zbirke prejela nagrado ŐKJBP 2023 v kategoriji kolekcija.

V prispevku *Text & Bild* (Tekst in slika) nam Silke Rabus predstavi nekaj stripov, ki spodbudijo k branju tako bralce začetnike kot tudi malo starejše otroke, ki so slabi bralci.

Simone Kremsberger opozori v prispevku *Die Übersicht* (Pregled) na nekaj stvari, ki so v knjigah za začetne bralce potrebne, da otroka pritegnejo k branju. Odnos med sliko in tekstom, primerna vsebina starosti otrok, tip črk in še kaj otrokom olajša pristop k branju.

Franz Lettner ima lepe spomine na čase, ko mu je kdo bral zgodbe iz knjig. V prispevku *sich Vorlesen lassen* (pustiti, da nam nekdo bere) močno poudarja pomen poslušanja nekoga, ki nam bere, in poslušanje zvočnih knjig, saj je to, kot pravi, prava pot do literature in do branja.

Pisatelj Michael Hammerschmid posveča svoj prispevek *Wer als erster* (Kdor je prvi) prvemu branju in meni, da je tudi ponovno branje prvo branje. Knjiga »wer als erster«, katere avtor teksta je Michael Hammerschmid, ilustriral jo je Marie José Tellería, je prejela ŐKJBP 2023.

Heidi Lexe je za prispevek *XYZ* napisala nekaj asociacij na črke iz posameznih abecednikov.

Naslov **tretje številke** *Alt, aber gut?* (Staro, a dobro?) zgovorno napoveduje članke, ki se navezujejo na starejšo mladinsko literaturo.

Heidi Lexe v prispevku *Zwischen Nostalgie und Neu – Befragung* (Med nostalgijo in novimi vprašanji) piše o

klasičnih delih literature za otroke in mladostnike. S ponatisi spoznavajo klasična dela tudi nove generacije mladih, z novimi prevodi, novimi sodobnimi pristopi avtorjev, kot sta Christine Nöstlinger in Roberto Innocenti, ter priredbami klasičnih del v druge medije, zlasti v film, se pridobiva in navdušuje nove rodove mladih.

Claudia Sackl poroča v prispevku *Kinderbuchklassiker postkolonial lesen. Oder: Warum Literatur(vermittlung) und Lektüre immer schon politisch sind* (Postkolonialno branje klasične literature za otroke. Ali: Zakaj sta (posredovana) literatura in čtivo že od nekdaj politična) o vprašanih in problemih v novih izdajah klasikov zaradi neustreznih besed, stereotipov in rasističnih izrazov, ki jih skušajo na številnih strokovnih srečanjih rešiti tako »beli« kot »nebeli« udeleženci.

Marlene Zöhrer piše v svojem prispevku *Weltliteratur weiter denken. Oder: Immer wieder: Goethe!* (Razmišljati še naprej o svetovni književnosti. Ali: Vedno znova: Goethe!) o Goethejevem konceptu pojma svetovne literature iz začetka 19. stoletja, do sodobnih razmišljanj o novem konceptu, novem kanonu svetovne literature. Zastavlja pa se vprašanje, če in kdaj se bo razumevanje pojma svetovna literatura preneslo širše od sedanjih pretežno le znanstvenih diskurzov. Sicer pa je na spletu možno dobiti več seznamov z izbori najboljših mladinskih knjig iz svetovne literature. Na str. 15 so navedene spletne povezave.

Michael Schmitt se v prispevku *Debattenkultur* (Kultura razprav) strinja s Howardom W. Frenchem, ki meni, da se literatura lahko na novo interpretira, ne moremo pa je spreminjati. Schmitt piše o razpravah o pretekli mladinski literaturi, koliko se lahko posega, spreminja in izloča posamezna besedila

ali pa celo umakne določene knjige iz polic, če ne ustrezajo sodobnim kriterijem. Razmišlja tudi, ali bo današnja moralna togost obstajala še v jutrišnji družbenopolitični realnosti.

Simone Kremsberger je prepričana, da je klasično delo Carla Collodija *Ostržek* s svojo sporočilnostjo tudi danes nadvse aktualno. Je tudi delo, ki doživlja nenehno ponatise originala, izdaje z na novo povedano zgodbo in priredbe v druge medije, diskutira se tudi o tem, kako bo povedana zgodba o Ostržku v času umetne inteligence. Naslov prispevka je *Mensch werden: Pinocchio* (Postati človek: Ostržek).

Anna Stemmann analizira v prispevku *Nochmal E.T.A. Hoffmann?* (Ponovno E.T.A. Hoffmann?) ilustracije bolgarske umetnice Katine Peeva v delu klasika mladinske literature E.T.A. Hoffmanna *Das fremde Kind*.

Ob stoletnici rojstva avstrijske pisateljice Vere Ferra-Mikura (1923–1997) je Ernst Seibert posvetil svoj prispevek »Stanisläuse«, »Wuschelkopf« und »Warten auf Godot« pisateljici, ki je s svojimi fantastičnimi pripovedmi in modernimi pravljicami vplivala na razvoj mladinske književnosti.

Franz Lettner je za prispevek *Packender Stoff* (Privlačna snov) zastavil nekaj vprašanj ilustratorju Tobiasu Krejtschiju o njegovem ilustriranju balad *Die Brück' am Tay* (napisal Theodor Fontane), *Nis Randers* (napisal Otto Ernst) in *John Maynard* (napisal Theodor Fontane), ki so izšle v zadnjih letih pri založbi Kindermann Verlag v Berlinu.

Stripovske priredbe klasične literature lahko aktualizirajo klasiko in odprejo nove poglede na opisano dogajanje. Kvaliteten strip bo tudi pritegnil k branju izvirnega teksta. Sarah Auer navede in opiše v prispevku *Über Comic-Adaptionen von Klassikern* (O stri-

povskih priredbah klasike) tri primere dobrih stripovskih priredb in sicer Anne Frank & Ari Folman & David Polonsky: *Das Tagebuch der Anne Frank* (2017), Roald Dahl & Pénélope Bagieu: *Hexen hexen* (2020) in Sophokles & Olivia Vieweg: *Antigone* (2019).

V prispevku Kathrin Wexberg: *Die Heilige Familie in Las Vegas* (Sveta družina v Las Vegasu) je govora o biblijah za otroke. Pomembno je, kateri teksti so izbrani iz Stare in Nove zaveze za izdaje za otroke in kakšne ilustracije jih dopolnjujejo. Nekaj ilustratorjk in ilustratorjev odstopa od bolj ali manj ustaljenih vzorcev. Lisbeth Zwerger je zavrgla vse, kar bi lahko bilo kičasto, Tobias Krejtschi je šel še dlje, Abrahamu je v prizoru žrtvovanja sina dal v roke švicarski žepni nož, hlev, kamor se zateče sveta družina, pa je prostor, ki zaradi neonskih reklam, ki ga obdajajo, bolj spominja na kraje, kot je Las Vegas.

Dobitnica nagrade Christine-Nöstlinger-Preis 2023 za otroško in mladinsko literaturo je pisateljica Lilly Axster. Prispevek *Über die literarischen (Körper-) Haltungen der Lilly Axster* (O literarnih držah Lilly Axster) je slavnostni govor Karin Haller ob podelitvi nagrade.

V **četrty številki** je govora o zraku (in ljubezni). Upodobiti zrak v slikanicah vsekakor ni lahko. Silke Rabus nam v prispevku *Ganz schön luftig!* (Lepo zračno!) opiše tri slikanice, v katerih je v slikah upodobljeno razgibano ozračje. V slikanici *Treiben lassen* (2020) upodobi Peter van den Ende orkanski veter, ki razburka morje. Sidney Smith se v slikanici *Unsichtbar in der grossen Stadt* (2020) sooči z vprašanjem, ali je zrak viden. Shaun Tan pa v slikanici *Ein neues Land* (2015) proučuje, kakšne barve pravzaprav je zrak.

Ela Wildberger v prispevku *Der Sturm als Zentrum des Erzählens* (Vihar

kot središče pripovedi) precej podrobno opiše več knjig, v katerih ima vihar osrednjo vlogo v zgodbah.

Z zrakom, natančneje z dihanjem, je imela pisateljica Sarah Jäger težave, ko se je odločila, da bo tekla. Začetniške težave je postopoma premagala. V prispevku *Langsam schnell werden* (Počasi postati hiter) je opisala svojo izkušnjo s tekom, ki jo primerja s svojim delom, s pisanjem.

Hrepenenje po letenju je v vsakem človeku. Po zraku pa lahko letijo ptice. Ali vemo dovolj o pticah? Andrea Kromoser je za svoj prispevek *Was wir über Vögel wissen* (Kaj vemo o pticah) pregledala slikanice o pticah, ki spremljajo in upoštevajo naravoslovna spoznanja in imajo tako tudi izobraževalno vlogo o pticah, njihovi raznolikosti in njihovih različnih življenjskih navadah.

Prispevek pesnika Nilsa Mohla *Luftlöcher in die Wirklichkeit dichten* (Zračne luknjice dejansko pesnijo) piše o veselju nad razpredanjem, igranjem in čudenjem, kar doživlja pri pesnjenju.

Ubeseđiti poljube v literaturi je nekaj posebnega. Po poljubljanju je tudi treba zajeti sapo. Christina Pfeiffer-Ulm je v prispevku *Über das Küssen* (O poljubljanju) opisala nekaj mladinskih knjig, v katerih so opisana pričakovanja in vtisi mladih o poljubljanju.

V prispevku *Love is in the Air* nam Alexandra Hofer opiše tri knjige, ki opisujejo mladostniško ljubezen. V knjigi, ki sodi v zvrst precej brane SickLit: *In unserem Universum sind wir unendlich* iz leta 2022, opiše Sarah Sprinz zgodbo o fantu, ki se mu zaradi neozdravljive bolezni izteka življenje, in mlademu

praktikantu v bolnici, ki je v šoli doživel zaničevanje, skupaj se odpravita na potovanje, ki ju poveže. Kyra Groh v knjigi *Sicherheit ist eine verdammt fliese Illusion* iz leta 2020 piše o povezanosti dekleta in fanta kljub njuni socialni različnosti. V liričnem romanu *Esther und Salomon*, z ilustracijami Michaela Roherja, iz leta 2021, pisateljica Elisabeth Steinkellner ljubezensko poveže glavna junaka, ki sta prizadeta, dekle zaradi razpada družine in fant, begunec, ki ga obremenjujejo beg, strah in izguba.

Za prispevek *Leicht wie die Luft und flüchtig wie der Wind* (Lahek kot zrak in ubežen kot veter) je Nicole Kalteis izbrala knjige, v katerih nastopajo mali vetrnjaki, lahko imenovani tudi luftarji, na katere se ne moreš zanesti, so lahkomiselni, z bujno domišljijo in lahko letijo. Izbrani junaki so *Peter Pan* Jamesa Matthewa Barrieja, *Babica v jablani* Mire Lobe in *Kljukec s strehe* Astrid Lindgren.

Pesnik in pisatelj Michael Hammer Schmid v tej številki prispeva kolumno *denk mal gedichte!* (misli na pesmi!), v kateri v strnjem besedilu, ki ima piko le na koncu, opisuje srečanje s šolskimi otroki.

Med predstavitvami in recenzijami novjših mladinskih knjig je prispevek o ilustracijah Maje Kastelic v slikanici *Anton und der Gargoyle* (Jo Ellen Bogart & Maja Kastelic: *Anton und der Gargoyle*. Zürich: NordSüd, 2023). Avtorica prispevka *Eine besondere Freundschaft* (Posebno prijateljstvo) je Antje Ehmman.

■ TANJA POGAČAR